

Key words: *pedagogical support, vocational training, cognitive processes, cognitive activity, self-realization, creative individuality, creativity, primary school teacher..*

УДК 378.015.3: 005.32]: 811.124: [378.4:61]

А. К. Куліченко

Запорізький державний медичний університет

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЛАТИНСЬКА МОВА ТА ОСНОВИ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ» В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розглянуто шляхи підвищення мотивації до вивчення академічної дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» в медичному університеті та обґрунтовано їх доцільність. Зокрема, увагу зосереджено на таких методичних аспектах, як: вітання та прощання латинською мовою; використання латинських прислів'їв і приказок, самостійне вивчення латинських прислів'їв і приказок протягом навчального року, енциклопедичні хвилини, позааудиторні види роботи тощо. У дослідженні використано: аналіз, синтез, узагальнення, систематизацію, інтерпретацію педагогічної літератури для визначення понятійно-термінологічного апарату роботи, спостереження – для з'ясування оптимальних шляхів підвищення мотивації до вивчення дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології».

Ключові слова: *мотивація, шляхи підвищення мотивації, інтерес, студент, викладач, латинська мова, самостійна робота, медичний університет.*

Постановка проблеми. Сьогодні, у добу інформаційного суспільства, актуальним є питання щодо зниження студентської успішності, особливо в контексті непрофільюючих дисциплін. Так склалося, що латинська мова в медичному університеті, на жаль, належать до вказаної групи, хоча безпосередньо пов'язана з такими фаховими предметами, як анатомія, гістологія, фізіологія, мікробіологія та ін. Наріжним каменем навчання латини в медичному університеті є те, що студенти вважають її другорядною та значний час приділяють першочерговим і необхідним дисциплінам, зокрема анатомії. Тож, як мотивувати студентів-медиків до вивчення латини, її широкого застосування в майбутній професійній діяльності – ось у чому питання для сучасного викладача-предметника.

Мотивація є найважливішою основою досягнення успіху у вивченні мов. Це головна рушійна сила, яка забезпечує залучення студента в роботу на занятті. Мотивацію можна охарактеризувати, передусім, як інтерес студентів до предмета, їх бажання й готовність його вивчати. Інтерес сприяє концентрації уваги, посилює враження, що виникають під час заняття, стимулює повторення вивченого матеріалу, а також збагачує екстралінгвістичні знання студентів, тим самим сприяючи формуванню їх загальної компетенції [7, 125].

Аналіз актуальних досліджень. Проблему мотивації під час навчальної діяльності відображено у психолого-педагогічних дослідженнях Л. Божович, Б. Вернер, Д. Ельконіна, Є. Ільїного, О. Леонтьєва, А. Маркової,

М. Річарда та ін. Мотивацію у вивченні іноземних мов розглядають М. Гайнутдінова, О. Горбушина, І. Зимня (середня школа), Н. Арістова, Н. Касаткіна, О. Кобзар, І. Кузнецова, Н. Лешньова, Е. Непомняща, О. Рядчикова (вища школа) та ін. Дослідженню студентської мотивації під час вивчення латини присвячені розвідки О. Балалаєвої (студенти-ветеринари), В. Балакирської (студенти-медики), І. Вакулик (студенти-аграрії). Проте питання про шляхи підвищення мотивації (методичний аспект) до вивчення дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» в медичному університеті все ще потребує розгляду в сучасній вітчизняній педагогічній думці.

Метою статті є визначення шляхів підвищення мотивації (методичний аспект) до вивчення дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» в медичному університеті та обґрунтування їх доцільності.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, інтерпретація педагогічної літератури для з'ясування понятійно-термінологічного апарату роботи; спостереження – для визначення оптимальних шляхів підвищення мотивації до вивчення впродовж I курсу дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» в медичному університеті.

Виклад основного матеріалу. Вслід за О. Лісариді та Б. Нурмухамбетовою вважаємо, що вивчення курсу латинської мови в медичному університеті має суто професійну мету – підготувати термінологічно грамотного лікаря. Проте у студентів є можливість підвищити свій культурно-освітній рівень. Тому на заняттях із дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» потрібно систематично ознайомлювати студентів з основними віхами розвитку професійної мови лікаря, специфічності термінів і термінології, з основами медичної термінології тощо. Як наслідок, на інших дисциплінах студенти починають легко розпізнавати й розуміти наукову термінологію, побудовану на вже знайомих їм латинських коренях і за правилами латинського словотворення. Усе це переконує студентів у необхідності латини під час здобуття медичного фаху [6].

Аналіз даних дослідження О. Балабаєвої підтвердив «необхідність пошуку конструктивних ідей для оптимізації навчання латинської мови та підвищення студентської мотивації, одним зі шляхів якої може бути модернізація традиційних засобів навчання. Нівелювати деякі об'єктивні й суб'єктивні стримуючі фактори розвитку мотивації потенційно могли б нові засоби навчання, які б частково брали на себе функції викладача, не обмежували б студента в часі, необхідному для розуміння навчального матеріалу, містили б більшу кількість роз'яснень конкретних прикладів» [2, 31].

Також варто зауважити, що успішність навчального процесу у вищій школі залежить не тільки від студента, а й від іншої важливої ланки в

системі освіти – викладача, його прагнення донести до молодого покоління нагальну й необхідну для майбутнього фаху інформацію. Оскільки у площині навчального процесу студент є мінливим суб'єктом, викладач повинен уміти пристосовуватися до змін, нових інтересів, здібностей, бути уважним та щирим [4, 15]. Виходячи з цього, переконані, що кожному викладачеві слід постійно підвищувати рівень своєї кваліфікації – відвідувати семінари, вебінари з методики викладання дисципліни, зокрема латинської мови, педагогічної майстерності, психології, занять досвідчених викладачів, стажування в інших провідних вищих навчальних закладах. Адже перш ніж чогось навчати студентів, викладач сам повинен це вміти, бо студент, як це не дивно, навчається й формує світогляд, імітуючи викладача [9, 23, 177].

Погоджуємося з О. Рябцевою та вважаємо, що «проблема мотивації складна й багатогранна, тож у цій розвідці ми не презентуємо повне висвітлення цієї проблеми» [7, 125], а зупиняємося, на нашу думку, лише на деяких ефективних методичних шляхах підвищення мотивації до вивчення латини в медичному ВНЗ.

Виходячи з вищезазначеного, до оптимальних шляхів підвищення мотивації до вивчення впродовж I курсу дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» в медичному університеті належать: вітання та прощання латинською мовою; використання латинських прислів'їв і приказок, самостійне вивчення латинських прислів'їв і приказок протягом навчального року, енциклопедичні хвилини, позааудиторні види роботи тощо. Розглянемо кожную позицію детальніше.

I. Вітання та прощання латинською мовою. Існує традиційна думка про те, що це другорядний елемент на шляху до підвищення мотивації до вивчення дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології». Проте вважаємо, що вітання та прощання латинською мовою є важливим для студентів-першокурсників, адже формують шанобливе ставлення як до мови, так і до викладача. На першому занятті в новому навчальному році викладачеві варто подати схему вітання: *Salvete, studiosi!* – *Salve, magistra (magister)!* та прощання: *Valete, studiosi!* – *Vale, magistra (magister)!*

II. Використання на початку заняття (у вступній частині) латинських прислів'їв і приказок (з перекладом рідною мовою), тематично близьких до медицини, філософії, навчання тощо. Викладачеві бажано до кожного заняття готувати нове прислів'я (приказку), записувати його на дошці, пояснювати значення сентенції (хто автор, звідки походить) та тричі повторювати разом зі студентами. Тож, у свою чергу, студентам рекомендовано виокремити місце в конспекті з латинської мови для запису прислів'їв і приказок.

По-перше, за допомогою вказаного матеріалу досягається виховна (моралізаторська) мета в аудиторії. Адже, як зазначає Й. Кобів, «латинські

прислів'я являють собою квінтесенцію народної мудрості. У них викристалізувався багатовіковий досвід римського народу з різних галузей суспільного виробництва, матеріальної й духовної культури. У них віддзеркалилися побут, звичаї, уподобання, мораль, соціальні ідеали, цікаві спостереження римського народу за діяльністю людини та явищами природи, його світосприймання й погляд на життя. Вони трактують як буденні питання, так і одвічні проблеми, які хвилюють людей усіх часів, як проблеми людських взаємин, добра і зла, щастя і нещастя, любові до батьківщини тощо. Переважна частина латинських прислів'їв, незважаючи на свою часову віддаленість, не втратила своєї актуальності по сьогоднішній день: вони так само злободенні, як сотні років тому, бо стверджують здорові моральні принципи, вони наповнені непідробним гуманістичним змістом, гостро засуджують усе негативне й нікчемне в житті та побуті, образно, влучно, у лаконічній формі висловлюють глибокі думки» [5, 7–8].

По-друге, прислів'я (приказки) є одним із важливих інструментів під час фонетичної зарядки, яка налаштовує мовленнєві апарати студентів до роботи на занятті. Також можна час від часу влаштовувати міні-конкурс «Хто краще?». Суть міні-конкурсу полягає в тому, що викладач поділяє групу на дві підгрупи, які мають якнайкраще разом прочитати певне прислів'я різними темпами – від повільного до швидкого. Перемагає та підгрупа, у якої менше фонетичних помилок.

По-третє, за допомогою прислів'їв і приказок студенти вивчають багато слів, а також опановують граматичні правила, за яким побудований певний вислів. Скажімо, вивчивши афоризм «*Per aspera ad astra*» (Крізь терни до зірок), можна запам'ятати, що до основи прикметника *asper* приєднують *-e-* і воно не зникає під час відмінювання, що «зірка» латиною не *astra*, *-ae f*, а *astrum*, *-i n*, що *ad* вимагає після себе знахідного відмінку та що середній рід у другому відмінюванні у знахідному відмінку множини має за правилом середнього роду закінчення *-a* [6].

Наведемо тематичні групи прислів'їв, якими ми послуговуємося на заняттях із дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» впродовж I курсу:

– прислів'я та приказки, що стосуються медицини: *Non est via in medicina sine lingua Latina* (Немає шляху в медицині без латинської мови); *Medice, cura aegrotum, sed non morbum!* (Лікарю, лікуй хворого, а не хворобу!); *Diagnosis bona – curatio bona* (Вірний діагноз – гарне лікування); *Mens sana in corpore sano bonum magnum est* (У здоровому тілі здоровий дух – найвище благо); *Natura sanat, medicus curat morbos* (Природа зцілює – лікар лікує) [8] тощо;

– прислів'я та приказки, що стосуються навчання: *Docendo discimus* (Навчаючи, (ми самі) вчимося); *Repetitio est mater studiorum* (Повторення – мати навчання); *Scientia potentia est* (Знання – сила); *Non scholae, sed vitae*

discimus (Ми вчимося не для школи (оцінок – А.К.), а для життя); *Usus est optimus magister* (Досвід – найкращий учитель); *Radices litterarum amarae sunt, fructus dulces* (Коріння наук – гірке, плоди – солодкі) [8] тощо;

– прислів'я та приказки, що стосуються філософських роздумів: *Felix, qui potuit rerum cognoscere causas* (Щасливий той, хто зміг пізнати істину речей); *Quilibet fortunae suae faber* (Кожен сам коваль свого щастя); *Amicus Plato, sed magis amica veritas* (Мені дорогий Платон, але істина ще дорожча); *Consultor homini tempus utilissimus* (Час – найкращий порадник для людини); *Fer patienter onus, fac sapienter opus* (Знось терпляче труднощі, роби розумно справу) [8] тощо.

III. Самостійне вивчення латинських прислів'їв та приказок. Студентам пропонується вивчити напам'ять певну кількість (приблизно 50, але все залежить від рівня підготовки студентської групи та на розсуд викладача) крилаті вислови протягом навчального року. Студенти самі обирають прислів'я (приказки). Рекомендуємо відбирати невеликі сентенції типу *Alma mater* (Мати-годувальниця – про навчальний заклад); *Arbor vitae* (Дерево життя); *Per aspera ad astra* (Крізь терні до зірок); *O tempora! O mores!* (Що за часи, що за звичаї!); *Terra incognita* (Невідома земля) [8] тощо.

IV. Запровадження на практичних заняттях так званих «енциклопедичних хвилин». Це коротке подання цікавого фактажу (міфів, легенд), пов'язаного з особливостями латинської мови та основ медичної термінології. Викладач може користуватися додатковими джерелами – Інтернет-ресурсами, науковими розвідками, підручниками, але викладати матеріал доступною мовою. Так, наприклад, у підручнику за редакцією Л. Ю. Смольської (Смольська Л. Ю. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник для студ. вищих навч. закл. / Л. Ю. Смольська [та ін.] ; ред. Л. Ю. Смольська. – К. : Медицина, 2008. – 358 с.) є окремі невеликі розділи «Чи знаєте ви, що...», де подані «цікавинки», що стосуються і медицини, і латини.

V. Залучення студентів до позааудиторних видів роботи – до участі в роботі студентських наукових гуртків при кафедрах іноземних мов у якості слухача або доповідача; у роботі студентських науково-практичних конференцій усіх рівнів; у культурно-масових заходах, пов'язаних з іноземними мовами, зокрема з латиною.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Підсумовуючи, зазначимо, що дуже важливо, залучивши принцип мотивації, ще на першому курсі переконати студентів медичних спеціальностей у значущості в їх майбутній професійній діяльності знання й володіння основами медичної термінології та латинської мови, мови, щодо якої дуже часто навіть у середовищі спеціалістів-медиків, на превеликий жаль, існує цілком хибна думка як про щось не раціональне, зайве, як на традиційний, але далеко не обов'язковий елемент професії [1, 84]. Тож

реалізація мотиваційного етапу в медичному ВНЗ вимагає корегування змісту занять з іноземної мови, латини, психології, медичної етики з точки зору орієнтації на культуру поведінки, підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності. Крім того, необхідно сформулювати позитивну мотивацію пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення латинської мови, оскільки мотив спонукає до діяльності та спрямовує її [3, 64].

Отже, мотивація під час навчального процесу в контексті дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології» в медичному університеті є тією рушійною силою, що підвищує студентську успішність, виховує повагу до предмета. Тож, урахувуючи подані в розвідці методичні рекомендації (вітання та прощання латинською мовою; використання латинських прислів'їв і приказок, самостійне вивчення латинських прислів'їв і приказок протягом навчального року, енциклопедичні хвилини, позааудиторні види роботи тощо), можна скорегувати процес навчання зазначеної дисципліни й усунути деякі негативні фактори, що сприяють неуспішності студентів, а й отже низькій мотивації. Перспективою подальших досліджень є аналіз студентського інтересу під час вивчення латинської мови та основ медичної термінології (іноземних мов) у медичному університеті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балакирська В. Ю. Принцип мотивації у викладанні латинської клінічної термінології / В. Ю. Балакирська // Інноваційні технології викладання латинської та української мов у вищих навчальних закладах : матеріали наук.-практ. конф. (19 бер. 2003 р., м. Харків) / редкол. : В. П. Черних, І. С. Гриценко, В. М. Толочко, Є. І. Світлична. – Х. : Вид-во НФаУ, 2003. – С. 82–84.
2. Балалаєва О. Ю. Дослідження мотивації вивчення латини студентами-ветеринарами / О. Ю. Балалаєва // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. – 2014. – Вип. 199 (2). – С. 26–32.
3. Кузнецова І. В. Мотивація щодо вивчення іноземної мови як чинник успішної соціальної адаптації першокурсників у медичному ВНЗ / І. В. Кузнецова // Поєднання інноваційних і традиційних технологій навчання української та іноземних мов як чинник забезпечення дієвості знань : матеріали науково-методичного семінару, Харків, 26 жовтня 2012 р. / Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – Х. : РВВ ХТЕІ КНТЕУ, 2012. – С. 64–68.
4. Куліченко А. К. Педагогічна концепція В. Г. Кіппатрика та її світове значення : монографія / А. К. Куліченко. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. – 288 с.
5. Латинські прислів'я та приказки : пер. з лат. / упоряд. і перекл. Ю. Цимбалюк ; вступне слово Й. Кобів. – К. : Дніпро, 1987. – 256 с.
6. Нурмухамбетова Б. Н. Принципы преподавания латинского языка в медицинском университете [Электронный ресурс] / Б. Н. Нурмухамбетова, Е. К. Лисариди // Научно-практический журнал «Вестник КазНМУ». – Режим доступа : <http://repository.kaznmu.kz/13828/>.
7. Рябцева О. М. Пути повышения мотивации в изучении иностранных языков / О.М. Рябцева // Известия Южного федерального университета. Технические науки. – 2012. – № 10. – Т. 135. – С. 125–129.

8. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – М. : Медицина, 2004. – 448 с.

9. Parker F. W. Notes of talks on teaching, given at the Martha's vineyard summer institute, July 17 to August 19, 1882 / F. W. Parker ; reported by L. Patridge (1885). – N. Y. : E. L. Kellog & Co, 1885. – 206 p.

РЕЗЮМЕ

Куличенко А. К. Пути повышения мотивации к изучению дисциплины «Латинский язык и основы медицинской терминологии» в медицинском университете.

В статье рассмотрены пути повышения мотивации к изучению академической дисциплины «Латинский язык и основы медицинской терминологии» в медицинском университете и обосновано их целесообразность. В частности, внимание сосредоточено на таких методических аспектах, как приветствие и прощание на латинском языке; использование латинских пословиц и поговорок, самостоятельное изучение латинских пословиц и поговорок в течение учебного года, энциклопедические минуты, внеаудиторные виды работы и т.д. Исследование основано на следующих методах: анализ, синтез, обобщение, систематизация, интерпретация педагогической литературы для определения понятийно-терминологического аппарата работы; наблюдение – для выявления оптимальных путей повышения мотивации к изучению дисциплины «Латинский язык и основы медицинской терминологии».

Ключевые слова: мотивация, пути повышения мотивации, интерес, студент, преподаватель, латинский язык, самостоятельная работа, медицинский университет.

SUMMARY

Kulichenko A. The ways of increasing motivation towards the academic discipline 'Latin and the Fundamentals of Medical Terminology' at the medical university.

The article deals with the ways of increasing motivation towards the academic discipline 'Latin and the Fundamentals of Medical Terminology' at the medical university and proves their usefulness. Specifically, the author's attention is focused on such methodical aspects as:

– the greeting and farewell in Latin. The author believes that it is important for the first-year students as a form of respect to language and to a lecturer;

– the usage of the Latin proverbs and sayings. Firstly, by using the given educational material the lecturer may achieve an educational (moralizing) goal in the classroom. Secondly, a proverb is one of important tools in the phonetic warming up that helps students to prepare their organs of speech for different activities in class. Thirdly, through proverbs and sayings students learn many words and master grammar rules;

– self-study of the Latin proverbs and sayings during the school year. Students are proposed to learn by heart a certain number (about 50) of eloquent expressions during the school year. They choose interesting proverbs by themselves;

– encyclopedic minutes. This is a short presentation of some informative facts (myths, legends) that related to the peculiarities of the Latin language;

– different projects. Students can be involved as listeners or speakers into students' research societies (circles) organized by the Department of Foreign Languages; in the students' scientific conferences at all levels; in cultural events related to foreign languages, including Latin.

The following methods are used in the article: analysis, synthesis, generalization, classification, interpretation of pedagogical sources with the purpose to determine the conceptual and terminological apparatus; observation – with the purpose to identify the ways of increasing motivation towards the academic discipline 'Latin and the Fundamentals of Medical Terminology'.

The prospect of further research is the analysis of the student's interest while studying the discipline Latin and the Fundamentals of Medical Terminology (foreign languages) at the medical university.

Key words: *motivation, ways of increasing motivation, interest, student, lecturer, Latin, independent work, medical university.*

УДК 378. 016.811.161.2

І. О. Кухарчук

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Стаття присвячена проблемі реалізації текстоцентричного підходу до формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя-словесника. Визначено лінгвістичні й лінгводидактичні засади текстоцентричного підходу, з'ясовано його роль у формуванні соціокультурної компетентності майбутнього вчителя-словесника, окреслено основні текстологічні знання й текстотворчі вміння і навички, якими повинен оволодіти студент-філолог; визначено критерії відбору текстів, запропоновано систему вправ і завдань у процесі вивчення складнопідрядних речень на основі текстів християнсько-моральної тематики.

Ключові слова: *текст, текстоцентричний підхід, текстологічні знання, текстотворчі вміння, соціокультурна компетентність, аналітичні вправи, конструктивні вправи, творчі вправи, вчитель-словесник.*

Постановка проблеми. Входження України до європейської спільноти, реформування шкільної мовної освіти, модернізація вітчизняної вищої школи окреслюють нові вимоги до фахової підготовки вчителя-словесника, який повинен не лише досконало опанувати знання програм і підручників циклу професійно зорієнтованих дисциплін, а й творчо реалізовувати їх на практиці, вміти застосовувати засоби мовного коду у професійному дискурсі з урахуванням когнітивних, психо- і соціолінгвістичних, ситуативних, культурно-історичних та інших чинників.

Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, Національна рамка кваліфікацій, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначають компетентнісний підхід рушійною силою реформування освітнього процесу, становлення вчителя-філолога третього тисячоліття. Компетентнісний підхід переорієнтовує освітню парадигму із накопичення знань, умінь, навичок на формування й розвиток в особистості здатності використовувати їх у швидко змінюваному інформаційному суспільстві, бути соціально адаптованою до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Пріоритетною стратегією мовної освіти є соціокультурний підхід. Проблема формування соціокультурної